

В році 30. юбілею кодифікації русиньского языка на Словакії навсе одышов і другый із ёго кодифікаторів: Доц. ПгДр. Василь Ябур, к. н. (28.10.1936 – † 1.6.2025)

Мено доцента ПгДр. Василя Ябура, к. н., є добрі знаме в научных кругах нелем на Словакії, але і за ёй границями. Найбівшов заслугов у русиньскім возроднім русі є ёго работа над кодифікацієв русиньского літературного языка на Словакії, яка была святочно выголошена 27. януара 1995 у Братіславі. Ёго научна работа як лінгвісты была вецераз оцінена, напоследы 15.4.2024 **Золотов медайлов Пряшівской універзیتی.**

Василь Ябур ся народив 28 октября 1936 у Стаціні, окрес Снина. В роках 1954–1958 штудовав на Высокій школі російского языка і літературы

в Празі комбінацію російский язык – український язык. В році 1969 на Універзیتی Коменьского в Братіславі здобыв академічний титул доктора філософії (ПгДр.) в одборі російский язык. На тій істій універзیتی здобыв і далшы два титулы: в році 1987 научный титул „кандідат наук” (CSc.) у научнім одборі 73-05-9 Языкознание конкретных языковых групп – російский язык, а в 1991 році в тім самім одборі научно-педагогічний титул „доцент” (Доц.).

По скончіню високошкольських штудій в роках 1961–1964 робив на Педагогічнім інштуті в Кошіцях, в роках 1964–1977 на Катедрі російского языка Педагогічної факулты в Пряшові Універзیتی П.Й. Шафаріка в Кошіцях (одборный асістент), в роках 1987–1993 на Катедрі русісткы і западной філології Педагогічної факулты Універзیتی Конштантіна Філозова в Нітрі, в роках 1992–1993 Факулты

гуманітних наук Высокой школы педагогічної в Нітрі (одборный асістент, доцент).

Вызначну зміну в ёго професіоналній кар'єрі приніс рік 1989, по котрім ся зачінають історічний процес третёго народного возроджіння карпатських Русинів у бывшій Чехословакії, пізніше в самостатній Словацькій републіці. Перша і найрепрезентатівніша русиньска організація на Словакії в контексті свого народно-возродного програму Русинів як єдну із своїх главных задач становила кодифікацію русиньского языка і ёго заведжіння до розлічных сфер культурно-сплоченьского жывота Русинів на Словакії, главно у сфері школства. В інтересі сповніня становлених задач в роках 1993–1994 Русиньска оброда здобыла штатну дотацію на заложенія і діятельство Інштїтуту русиньского языка і культуры, котрый поступно ся мав стати частёв тогдышнёй Універзїты П.И. Шафарїка в Кошіцях як нове научно-педагогічне робоче місце, респ. Катедра русиньского языка і культуры. З обективных причін але тот інштїтут надале зісістав єднов із частей Русиньской оброды в Пряшові, про котрый веджіння організації глядало професіоналных лінгвістів і научных робітників. Доц. ПгДр. Василь Ябур, к. н., ся став в 1994 році другим (по доц. ПгДр. Юрієви Панькови, к. н.) директором того інштїтуту, під веджінём котрого ся завершила приправа найважнішых приручників про формалне выголошіня кодифікації русиньского языка на Словакії – правил правопису русиньского языка, ортоепічного словника, 5-язычного словника лінгвістичных термінів, учебників про основны школы і под. По скончїню 2-рочной штатной підпоры діятельства інштїтуту, внаслідку чого інштїтут перестав фунговати, Василь Ябур в роках 1995 – 1996 наступив на місце дїдактика про русиньскый язык на деташованім робочім місці Штатного педагогічного інштїтуту в Пряшові. Выслідком ёго работы были першы дві вызначны концепції, вдяка котрым предмет русиньскый язык і культура ся міг завести до школьської сістемы Словацькой републіки: **Концепція навчаня дітей обчанів Словацькой републіки русиньской народности** (1996), котра акцептовала основны прїнципы алтернатївного навчаня і потреби русиньской громады на Словакії – навчаня в материньскім языку, і **Концепція навчаня русиньского языка як материньского на основных школах із навчанём русиньского языка** (1996), котра створила основны про навчаня материньского языка у словацьких школах. Выпрацованём методології навчаня русиньского языка доцент Ябур ся занимав і як научный робітник Інштїтуту про баданя навчаня і культур народностей Універзїты Конштантіна Фїлозофа в Нітрі в роках 1997–1999.

Рік 1998 ся про словацьку русиністіку став переломным. В тім році ся на Словакії родить нова і барз вызначна етапа про розвиток

высокошкольської русиністики, котра сімболічно была споєна скоро з паралельним vznikом самостатной Пряшівської універзити в Пряшові. Сучастєв той етапы, а доконця і єй протагоністом ся став якраз доцент Василь Ябур. Зачінаючи тым роком, русиністика на Пряшівській універзиті здобыла шпеціфічну дотацію од Міністерства школства СР, котров штат дотує русиністику аж доднесь. Од септембра 1998 аж до року 2016 Василь Ябур актiвно і неперестанно робив як доцент і научный працовник на Оддiлiню русиньского языка і культуры Інштiтуту народностных штудій і чужжих языків Пряшівської універзити (1998–2006), пізніше Інштiтуту регіональных і народностных штудій Пряшівської універзити (2007–2008). Почас того періоду робив над методологієв навчаня русиньского языка на Пряшівській універзиті і приправов **Програму проглублених штудій русиньского языка про штудентів Учiтельства про 1. ступiнь основных школ Педагогічної факулты ПУ у Пряшові**, котрый ся реалізовав в роках 2000–2006. Сучасно в тiм періоді – по зміні високошкольського закона в році 2002 – зачав з колеґами з Оддiлiня русиньского языка і культуры Інштiтуту народностных штудій і чужжих языків ПУ приправлєвати **концепцію історічно першого у середній Европі бакаларьского учiтельского штудійного програму Русиньский язык і література**, про котру ПУ здобыла акредітацію в 2005 році. О два роки пізніше робив над приправов **істрічно першого магістерьского штудійного програму Русиньский язык і література**, про котрый ПУ здобыла акредітацію в році 2009. В тiм часі на основі рішiня нового ректора Пряшівської універзити проф. РНДр. Рене Матловіча, ПгД. і по схваліню Академічным сенатом ПУ, **од 1 марца 2008 на ПУ був створений Інштiтут русиньского языка і культуры**, котрого інтегралнов частєв ся стає і доцент Василь Ябур.

У своїм ціложывотнім научно-педагогічним дiятельстві доцент Василь Ябур ся занимав проблематиков порівнуючой і функчной лiнгвістики а од року 1994 главно розроблiнєм нормативных приручників русиньского языка. Під єго веджiнєм была приправлена і зреалізована **кодiфікація русиньского літературного языка на Словакії в році 1995**. Наслiдно ся став сполуавтором учебників русиньского языка про середні школы і високошкольських учебників морфологiї і сiнтаксiсу русиньского языка, главно але **історічно першой по році 1989 Граматiки русиньского языка** (2015).

За свою роботу про розвой русиністики в словацькiм і меджiнароднім контексті доцент Ябур був оцiнений двома найвысшыма оцiнiнями в русиньскiм культурно-сполоченьскiм жывоті: **Премієв св. Кіріла і Мефодія за розвиток русиньского языка** (2007) і **Премієв Александра Духновiча за вызначне дiло про русиньский народ**

(2015), котры уділює Меджінародный конгрес русиньского языка і Карпаторусиньскый научный центр в США.

Робота Василя Ябура была дакілько раз оцінена і на уровни Пряшівской універзیتی. На пропозицію ректора ПУ в Пряшові Др. г. к. Проф. ПгДр. Петра Коні, ПгД., і з ёго рук Василь Ябур дістав **Стріберну медайлу Пряшівской універзیتی за ціложывотну роботу і вызначный вклад до науки і освіти ПУ у Пряшові (2019).**

За свій вклад до розвитку русиньского языка доцент Ябур був оцінений і на цілоштатній уровни – президентков Словацькой републикы Зузанов Чапутовова. З її рук собі перевзяв штатный орден – **Прібінів хрест III. класы за вынятковы заслугы о розвиток Словацькой републикы і за заслугы при кодифікації русиньского языка на Словакії (2021).**

Найвысше – і зарівно послідне за жывота – оцініня собі доцент Василь Ябур перевзяв 15 апріля 2024 з рук ректора Пряшівской універзیتی на святочнім засіданю Академічной громады ПУ в Пряшові. **Золоту медайлу Пряшівской універзیتی Василь Ябур дістав за вызначну научно-педагогічну роботу і за розвой Інштїтуту русиньского языка і культуры Пряшівской універзیتی в Пряшові.**

Василь Ябур по собі охавив вызначне діло в контексті лінгвістики, русиньского языка, культуры, едукації, на котрім можуть ставляти ёго наслідници і далшы ґенерації Русинів. В наших сердцах буде жыти навсе як скромный чоловік і способный ученый-лінгвіста, кодифікатор русиньского языка, який ся не бояв в 90-х роках 20. столітя вступити на неясну путь будованя і розвоя основ русиньского языка і карпаторусиністики. Мы, сучасници, сьме му за то вдячны.

Вічная ёму память і блаженный покой!

Редакчна рада часопису «Русин»